

Trestní řízení – základní pojmy

Literatura:

Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., a kol. Trestní právo procesní. V. vydání. Praha: ASPI, 2008.

Kratochvíl, V. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: C.H. Beck, 2009.

Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I a II. Díl. VI. Vydání. Praha: C.H. Beck 2008.

Právní úprava: zákon č. 141/1961 Sb. O trestním řízení soudním (trestní řád)

Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby **trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni**. Řízení přitom musí působit k upevnování zákonnosti, k **předcházení a zamezování trestné činnosti**, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti. (§ 1/1 TR)

Účel trestního řádu navazuje na účel trestního zákoníku, kterým je ochrana výslovně vypočtených nejdůležitějších celospolečenských zájmů a oprávněných zájmů a práv dalších subjektů. Trestní právo hmotné vymezuje znaky trestných činů, tyto trestné činy postihuje tresty a stanoví ochranná opatření. Na konkrétní posuzované případy je trestní právo vždy uplatňováno donucovací mocí státu. **Trestní právo procesní pak upravuje postup orgánů činných v trestním řízení při zjišťování trestných činů a rozhodování o nich a při výkonu rozhodnutí, čímž upravuje tzv. trestněprocesní vztahy**, kterými rozumíme společenské vztahy vznikající v trestním řízení mezi subjekty trestněprocesních práv a povinností.

Základním účelem trestního řízení je v souladu se zákonem **odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu podle hmotného trestního práva, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině či nevině**; v případě, že ho shledá vinným, uloží mu trest nebo ochranné opatření (nebo obojí), popřípadě upustí od potrestání, a zajistí výkon trestu i ochranného opatření, pokud byly uloženy.

Účelem trestního řízení není jenom „spravedlivé potrestání pachatele“, ale účelem trestního řízení je i provedení řádného zákonného procesu (tzv. „fair“ proces). To je někdy zjednodušeně vyjadřováno i tím, že strany mají právo na spravedlivé řízení. Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva „Spravedlnost řízení v sobě zahrnuje především zásadu rovnosti zbraní (equality of arms, égalité des armes), tj. zásadu, že každá strana v procesu musí mít stejnou možnost hájit své zájmy a že žádná z nich nesmí mít podstatnou výhodu vůči protistraně.

Procesními zárukami spravedlivého procesu jsou ve smyslu Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod zejména **právo na veřejnost řízení a rozhodnutí, právo na přiměřenou rychlost řízení, právo na spravedlivé projednání věci, v rámci kterého se**

především uplatňují principy rovnosti zbraní, kontradiktornosti řízení, přítomnosti při projednávání, odůvodněnosti rozhodnutí a v trestním řízení navíc i právo obviněného na seznámení s povahou a důvody obvinění, právo na přípravu obhajoby, právo obhajovat se osobně nebo za pomoci zvoleného obhájce, právo na výslech svědků proti sobě a na předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch a právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka.

V souladu s účelem trestního řízení se někdy vymezují cíle trestního řízení, zejména pravdivé skutkové zjištění, které však není jediným cílem trestního řízení, neboť dalším cílem je po zjištění skutku, který naplňuje znaky trestného činu, odsouzení skutečného pachatele a uložení mu přiměřeného trestu (příp. upuštění od potrestání). Dalším cílem může být podle povahy věci uložení ochranného opatření, a to jak obviněnému, tak zúčastněné osobě, příp. i rozhodnutí o náhradě škody v adhezním řízení. Jestliže pak byl uložen trest či ochranné opatření, stane se cílem trestního řízení i zajištění výkonu trestu, příp. ochranného opatření. Tyto cíle trestního řízení, které jsou kladeny před orgány činné v trestním řízení, se vzájemně prolínají, navazují na sebe a doplňují se tak, aby byl dosažen účel trestního řízení.

Konkrétními úkoly orgánů činných v trestním řízení jsou:

- Náležitě zjistit trestné činy a jejich pachatele podle zákona spravedlivě potrestat.** Podmínky trestní odpovědnosti, skutkové podstaty trestných činů a vymezení trestů a ochranných opatření stanoví trestní právo hmotné. Trestní řád pak upravuje **postup, kterým se zjišťuje, zda byl spáchán trestný čin, kdo jej spáchal a jak, a způsob, jímž se pachateli podle zákona ukládá trest či ochranné opatření (nebo obojí).** Při provádění
- a) **tohoto úkolu by orgány činné v trestním řízení měly usilovat o to, aby ani jeden trestný čin nezůstal utajen a aby se žádný pachatel trestného činu nevyhnul trestní odpovědnosti.** Zároveň však, aby ani jeden nevinný nebyl trestně stíhán a aby žádný pachatel trestného činu nebyl potrestán jinak (přísněji či mírněji), než stanoví zákon. Jde samozřejmě o úkoly mimořádně obtížné. Přesto však musí veškerá činnost uvedených orgánů k tomuto cíli v rámci jejich možností směřovat.
- Působit k upevnování zákonnosti. Samotné trestní řízení je významnou zárukou zachování zákonnosti, neboť v jeho rámci jsou stíháni ti, kdož porušili zákon tím, že spáchali trestný čin. Tím je napomáháno vytváření **právního vědomí, že trestný čin a jeho pachatel nezůstanou utajeni a že tedy každý má být a také je, pokud spáchá trestný čin, volán k trestní odpovědnosti.** Proto trestní řízení musí být zaměřeno i na
- b) **zjišťování a odstraňování příčin trestných činů a podmínek, které je umožnily.** Trestní řád pak zajišťuje **náležitě zachování zákonnosti tím, že přesně upravuje postup orgánů činných v trestním řízení při objasňování trestných činů, jednoznačně přikazuje přesně tento postup dodržovat a poskytuje záruky jeho dodržení a též možnosti nápravy pochybení.**
- Předcházet a zamezovat trestné činnosti.** K předcházení a zamezování trestné činnosti směřuje již vlastní odhalování trestných činů, stíhání a spravedlivé potrestání jejich pachatelů, tedy základní činnost orgánů činných v trestním řízení. Trestní řád navíc
- c) **zdůrazňuje, že je třeba zjišťovat a dokazovat i okolnosti, které vedly k trestné činnosti a umožnily její spáchání.** Soudu pak ukládá povinnost zaměřit se při projednávání věci také na objasnění příčin, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.
- Působit výchovně na občany** v duchu důsledného zachování zákonů a pravidel
- d) **občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.** Výchovně v tomto smyslu má především působit vlastní trestní řízení, zejména veřejné hlavní líčení, které má

v tomto smyslu dostatečně vhodné podmínky. Při konání hlavního líčení má mít proto soud na zřeteli, aby občanům byla poskytnuta v co nejširší míře příležitost sledovat projednávání věci soudem a aby se co nejúčinněji projevilo výchovné působení trestního řízení na širokou veřejnost ve smyslu jejího aktivního zapojení do úsilí trestnou činností zamezovat a jí předcházet. Ve vhodných případech provádí proto soud hlavní líčení přímo v místě, kde byl trestný čin spáchán, anebo na pracovišti, popř. v bydlišti obžalovaného.

Subjekty trestního řízení:

Soudy, státní zastupitelství, policejní orgány, obviněný, obhájce, poškozený, zúčastněná osoba.

Soudy:

Soudy v trestním řízení: § 17 trestního řádu

Krajský soud koná v prvním stupni řízení o trestných činech, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest.

O trestných činech

a) neoprávněného odebrání tkání a orgánů, nedovoleného nakládání s tkáněmi a orgány, odběru tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu, nedovoleného nakládání s lidským embryem a lidským genomem, obchodování s lidmi,

b) spáchaných prostřednictvím investičních nástrojů, které jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu nebo o jejichž přijetí k obchodování na regulovaném trhu bylo požádáno, nebo jejich padělků a napodobenin, pokud jejich zákonným znakem je způsobení značné škody nebo získání značného prospěchu,

c) porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže, manipulace s kurzem investičních nástrojů, zneužití informace a postavení v obchodním styku, poškození finančních zájmů Evropských společenství, porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití, porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití, zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití, provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence, porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem, zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahraničního obchodu s vojenským materiálem, vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků a

d) sabotáže, zneužití zastupování státu a mezinárodní organizace, vyzvědačství, ohrožení utajované informace, spolupráce s nepřítelem, styků ohrožujících mír, použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje, plenění v prostoru válečných operací,

koná v prvním stupni řízení **krajský soud i tehdy, je-li dolní hranice trestu odnětí svobody nižší.**

Pro označení osoby, proti které se vede trestní řízení, používá trestní řád pojmy: **podezřelý, obviněný, obžalovaný a odsouzený**. Termínem

- podezřelý se označuje ten, proti kterému se vede trestní řízení předtím, než bylo zahájeno trestní stíhání „...kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu...“ „...s výjimkou podezřelého...“, také zadržení podezřelé osoby „...i když dosud proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání, tedy v rámci postupu před zahájením trestního stíhání podle (nazývaného také prověřování); podezřelým je dále osoba, které bylo ve zkráceném přípravném řízení sděleno podezření, a to až do doby, kdy byl návrh na potrestání doručen soudu
- a) obviněný se podle trestního řádu rozumí ten, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání a to až do nařízení hlavního líčení
 - b) obžalovaný se označuje obviněný po nařízení hlavního líčení až do nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku
 - c) odsouzený se označuje obžalovaný po vydání odsuzujícího rozsudku, který nabyl právní moci

Obviněný má právo vyjádřit se ale též právo nevypovídat, o čemž musí být poučen. Rovněž musí být seznámen s obviněním a jeho podstatou. Má právo nahlížet do spisů, činit si z nich poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi. Může vyhledávat důkazy uvádět okolnosti a důkazy ke své obhajobě. Může požadovat provedení důkazu, má právo podávat návrhy a žádosti. Má právo podávat opravné prostředky – stížnost, odvolání, odpor, dovolání, návrh na obnovu řízení. Má právo zvolit si obhájce, právo radit se s obhájcem (nelze se radit o tom jak odpovědět na již položenou otázku), má právo na účast obhájce při výslechu obviněného, právo na bezplatnou obhajobu nebo za sníženou odměnu.

Viz. § 33 trestního řádu:

Obviněný má právo **vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich**, není však povinen vypovídat. Může **uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky**. Má právo zvolit si **obhájce a s ním se radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení**. S obhájcem se však v průběhu svého výslechu nemůže radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku. Může žádat, aby byl vyslýchán za účasti svého obhájce a aby se obhájce účastnil i jiných úkonů přípravného řízení Je-li ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, může s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby. Uvedená práva přísluší obviněnému i tehdy, je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena.

Osvědčí-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. Vyplývá-li ze shromážděných důkazů, že obviněný nemá dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby, může, je-li to třeba k ochraně práv obviněného, rozhodnout předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu obviněného. V případech uvedených ve větě první a druhé náklady obhajoby zcela nebo zčásti hradí stát.

Obhájce:

Obhájcem v trestním řízení může být jen advokát. Pro jednotlivé úkony trestního řízení, s výjimkou řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně, před vrchním soudem a nejvyšším soudem, se může obhájce dát zastoupit advokátním koncipientem.

Obhájcem nemůže být advokát, proti kterému je nebo bylo vedeno trestní stíhání, a v důsledku toho v řízení, ve kterém by měl vykonávat obhajobu, má postavení obviněného, svědka nebo zúčastněné osoby.

Nutná obhajoba:

Obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení,

- je-li ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody nebo na pozorování v zdravotnickém ústavu
- je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, nebo
- jde-li o řízení proti uprchlému.

Obviněný musí mít obhájce také tehdy, považuje-li to soud a v přípravném řízení státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit.

Koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, musí mít obviněný obhájce už v přípravném řízení.

Obviněný musí mít obhájce též

a) v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému,

b) v řízení, v němž se rozhoduje o uložení nebo změně zabezpečovací detence nebo o uložení nebo změně ochranného léčení, s výjimkou ochranného léčení protialkoholního,

c) má-li se vyjádřit k tomu, zda se vzdává práva na uplatnění zásady speciality v řízení po vydání z cizího státu,

d) v řízení o vydání do cizího státu nebo o předání do jiného členského státu Evropské unie,

e) v řízení o dalším předání do jiného členského státu Evropské unie, nebo

f) v řízení o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí, v řízení o uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie o peněžitých sankcích a plněních, kterým byl uložen peněžitý trest nebo pokuta, a v řízení o uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie o propadnutí nebo zabrání majetku.

Ve vykonávacím řízení (týká se výkonu ukládaných trestů a ochranných opatření), v němž soud rozhoduje ve veřejném zasedání, musí mít odsouzený obhájce

a) je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům

omezena,

b) je-li ve vazbě, nebo

c) jsou-li pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit,

Poškozený:

Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena, je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování. Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody uplatňuje.

Poškozený se může rovněž výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení vzdát procesních práv, které mu tento zákon jako poškozenému přiznává.

Stádia trestního řízení:

- přípravné řízení
- předběžné projednání obžaloby
- hlavní líčení
- opravné řízení
- vykonávací řízení

Přípravné řízení trestní:

Orgány přípravného řízení:

Policejní orgán
Státní zástupce
Soud – resp. Soudce

Formy přípravného řízení:

- postup před zahájením trestního stíhání
- vyšetřování
- tzv. zkrácené přípravné řízení

Postup před zahájením trestního stíhání:

Policejní orgán je povinen na základě **vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele**; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.

Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je povinen přijímat státní zástupce a policejní orgán. Přitom je povinen oznamovatele poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, a pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od oznámení jej vyrozumět o učiněných opatřeních.

O zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán neprodleně **záznam**, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl. Opis záznamu zašle do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. V rámci toho je oprávněn, kromě úkonů uvedených v této hlavě, zejména

- a) vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,
- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky,
- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- d) provádět ohledání věci a místa činu,
- e) vyžadovat za podmínek uvedených v trestním řádu provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu,
- f) pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, za podmínek stanovených v trestním řádu snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu,
- g) za podmínek stanovených trestním řádem zadržet podezřelou osobu,
- h) za podmínek stanovených v § 78 až 81 (odnímání a vydávání věcí důležitých pro trestní řízení) činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená,
- i) provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.

Při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta. Je-li vysvětlení požadováno od nezletilého, je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce; to neplatí,

jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit.

O obsahu vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, se sepíše **úřední záznam**. Úřední záznam slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede. Nestanoví-li tento zákon jinak, úřední záznam nelze v řízení před soudem použít jako důkaz. Je-li ten, kdo podal vysvětlení, později vyslýchán jako svědek nebo jako obviněný, nemůže mu být záznam přečten, nebo jinak konstatován jeho obsah.

Policejní orgán je oprávněn vyzvat osobu, aby se dostavila k podání vysvětlení ve stanovené době na určené místo; v řízení o zločinu je osoba povinna výzvě vyhovět ihned. Jestliže se osoba, která byla řádně vyzvána k podání vysvětlení, bez dostatečné omluvy nedostaví, může být předvedena. Na to a na jiné následky nedostavení musí být taková osoba upozorněna.

Vysvětlení nesmí být požadováno od toho, kdo by jím porušil státem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by byl této povinnosti zproštěn příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má. Osoba podávající vysvětlení, s výjimkou podezřelého, je povinna vypovídat pravdu a nic nezamlčet; vysvětlení může odepřít, pokud by jím způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo dalším osobám uvedeným v trestním řádu (§ 100/2); o tom je třeba osobu, od níž je požadováno vysvětlení, předem poučit.

Operativně pátrací prostředky:

Předstíraný převod: - vyžaduje písemné povolení státního zástupce

předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci,

a) k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení,

b) jejíž držení je nepřípustné,

c) která pochází z trestného činu, nebo

d) která je určena ke spáchání trestného činu.

Sledování osob a věcí:

Sledováním osob a věcí se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Pokud policejní orgán při sledování zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam s obsahem této komunikace zničit a poznatky, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.

Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce.

Pokud má být sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze je uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudece. Při

vstupu do obydlí nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které směřují k umístění technických prostředků.

Pokud nebyly při sledování zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení, je nutno záznamy předepsaným způsobem zničit.

Provozovatelé telekomunikační činnosti, jejich zaměstnanci a jiné osoby, které se na provozování telekomunikační činnosti podílejí, jakož i pošta nebo osoba provádějící dopravu zásilek jsou povinny bezúplatně poskytovat policejnímu orgánu provádějícímu sledování podle jeho pokynů nezbytnou součinnost. Přitom se nelze dovolávat povinnosti mlčenlivosti stanovené zvláštními zákony.

Použití agenta: povolení soudce Vrchního soudu

Agentem je příslušník Policie České republiky plnící úkoly uložené mu řídicím policejním orgánem, vystupující zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti.

Operativně pátrací prostředky lze použít jak ve stádiu před zahájením trestního stíhání tak po podání obžaloby !

Skončení prověřování:

Policejní orgán je povinen prověřit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin,

a) do dvou měsíců od jejich přijetí, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení,

b) do tří měsíců, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu, a

c) do šesti měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu.

Prověřování končí:

- Nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, státní zástupce nebo policejní orgán **věc odloží usnesením**, jestliže není na místě vyřídit věc jinak.
- Jestliže to je třeba k objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů, může policejní orgán se souhlasem státního zástupce **dočasně odložit zahájení trestního stíhání** na nezbytnou dobu, nejdéle však o dva měsíce.
- Zahájením trestního stíhání.

Vyšetřování:

Vyšetřovací orgány: policejní orgán a státní zástupce

Průběh vyšetřování:

Nasvědčují-li prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán

neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován; obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku. V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.

Opis usnesení o zahájení trestního stíhání je třeba doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci; u obhájce počíná lhůta k doručení běžet od jeho zvolení nebo ustanovení. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání advokáta je třeba bez odkladu doručit též ministru spravedlnosti a předsedovi Komory.

Proti usnesení o zahájení trestního stíhání je přípustná stížnost.

Trestní stíhání se souhlasem poškozeného

Trestní stíhání pro trestné činy ublížení na zdraví (§ 146 trestního zákoníku), těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 trestního zákoníku), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci (§ 150 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 trestního zákoníku), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 trestního zákoníku), omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 2 trestního zákoníku, vydírání podle § 175 odst. 1 trestního zákoníku, porušování domovní svobody (§ 178 trestního zákoníku), poškození cizích práv (§ 181 trestního zákoníku), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1, 2 trestního zákoníku, krádeže (§ 205 trestního zákoníku), zpronevěry (§ 206 trestního zákoníku), neoprávněného užívání cizí věci (§ 207 trestního zákoníku), neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 trestního zákoníku), podvodu (§ 209 trestního zákoníku), podílnictví (§ 214 trestního zákoníku), podílnictví z nedbalosti (§ 215 trestního zákoníku), lichvy (§ 218 trestního zákoníku), zatajení věci (§ 219 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 trestního zákoníku), poškození věřitele (§ 222 trestního zákoníku), poškození cizí věci (§ 228 trestního zákoníku), nebezpečného vyhrožování (§ 353 trestního zákoníku) a nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku) proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 2), a trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 trestního zákoníku proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem, jakož i pro trestný čin opilství (§ 360 trestního zákoníku), pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z těchto trestných činů, lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat **pouze se souhlasem poškozeného**. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas být jen jednoho z nich.

Souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů výš uvedených není třeba, pokud

a) byla takovým činem způsobena smrt,

b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,

c) poškozeným je osoba mladší 15 let,

d) z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůzkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Policejní orgán může připustit účast obviněného na vyšetřovacích úkonech a umožnit mu klást otázky vyslychaným svědkům. Zejména tak postupuje, jestliže obviněný nemá obhájce a spočívá-li úkon ve výslechu svědka, který má právo odepřít výpověď.

Obhájce je již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Může obviněnému i jiným vyslychaným klást otázky, avšak teprve tehdy, až orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoliv v jeho průběhu. Účastní-li se obhájce výslechu svědka, jehož totožnost má být z důvodů uvedených v utajena, je policejní orgán povinen přijmout opatření, která znemožňují obhájci zjistit skutečnou totožnost svědka.

Uzná-li policejní orgán vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, umožní obviněnému a obhájci v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Na tuto možnost upozorní obviněného a jeho obhájce nejméně tři dny předem. Uvedenou lhůtu lze se souhlasem obviněného a obhájce zkrátit. Nepovažuje-li policejní orgán navrhované doplnění za nutné, odmítne je. O těchto úkonech učiní policejní orgán záznam ve spise a o odmítnutí návrhů na doplnění vyšetřování vyrozumí obviněného nebo obhájce.

Nevyužijí-li obviněný nebo obhájce možnosti prostudovat spisy, ačkoliv na ni byli řádně upozorněni, učiní o tom policejní orgán záznam do spisu a postupuje dále, jako by k tomuto úkonu došlo.

Po skončení vyšetřování předloží policejní orgán státnímu zástupci spis s návrhem na podání obžaloby se seznamem navrhovaných důkazů a zdůvodněním, proč nevyhověl návrhům na provedení důkazů dalších, nebo učiní návrh na některé rozhodnutí podle § 171 až 173, podle § 307 nebo podle § 309 trestního řádu.

Dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení vykonává státní zástupce.

Při výkonu dozoru státní zástupce oprávněn

a) dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů,

b) vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje,

c) zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoliv věci; přitom postupuje podle ustanovení tohoto zákona pro policejní orgán a proti jeho rozhodnutí je přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu,

d) vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění,

e) rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními; u usnesení o odložení věci může tak učinit do 30 dnů od doručení; jestliže rozhodnutí policejního orgánu nahradil vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu,

f) přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu.

Zkrácené přípravné řízení:

Od 1.1.2002 trestní řád umožňuje, aby jednodušší trestní věci byly vyřízeny v tzv. **zkráceném přípravném řízení** a následně ve **zjednodušeném řízení před soudem**. Ke konání tohoto typu řízení musejí být splněny následující podmínky:

- jedná se o trestný čin, který v prvním stupni projednává okresní soud a zákonná trestní sazba pro tento trestný čin nepřevyšuje tři roky, a
- podezřelý byl přistižen přímo při činu nebo bezprostředně po něm nebo pokud lze očekávat, že podezřelého bude možno postavit před soud nejpozději do 14 dnů.

Trestní stíhání obviněného se nezahajuje usnesením jako u "klasického" trestního řízení, stačí, pokud je podezřelému nejpozději při začátku výslechu sděleno, z jakého skutku je podezřelý a jaký je v tom spatřován trestný čin. Formálním zahájením trestního stíhání je až následné podání návrhu na potrestání u soudu. Ve zkráceném přípravném řízení policie vyslechne podezřelého a jednoduchou formou obstará důkazy potřebné pro rozhodnutí o vině a trestu.

Poté musí být nejpozději do 14 dnů věc předložena státnímu zástupci (tato lhůta může být státním zástupcem prodloužena, nejvýše však o deset dnů). Pokud státní zástupce shledá důvod pro předání podezřelého soudu, podá u soudu návrh na potrestání. Návrh na potrestání musí být stejně jako obžaloba písemný, nemusí však obsahovat odůvodnění. Pokud státní zástupce neshledá důvod pro předání podezřelého soudu, může věc odložit, podmíněně odložit nebo postoupit jinému (např. přestupkovému) orgánu.

Bylo-li konáno zkrácené přípravné řízení, má i řízení před soudem zjednodušenou formu. Zjednodušení spočívá především v tom, že pokud obviněný a státní zástupce při hlavním líčení prohlásí, že skutečnosti uvedené v návrhu na potrestání považují za nesporné, není potřeba provádět další dokazování. Jinak ale soud může postupovat jako v „klasickém“ řízení, to znamená že může rovněž rozhodnout trestním příkazem, může věc zastavit, podmíněně zastavit, postoupit jinému orgánu nebo schválit narovnání.

Bylo-li ve věci konáno zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem, nemá to žádný vliv na vykonávací řízení, to je stejné jako u „klasického“ řízení.

Největší přínos zkráceného řízení - jeho možná rychlost. Pokud to okolnosti umožňují nebo dokonce vyžadují, může být pachatel **odsouzen do tří dnů** od svého zadržení. Policie totiž může podezřelého zadržet na dobu až 48 hodin a poté (nebude-li propuštěn a nebude tedy řízení konáno ve výše uvedené 14denní lhůtě) může být předán soudu k okamžitému

rozhodnutí. Ve lhůtě 48 hodin tedy musí policie podezřelého vyslechnout a obstatat potřebné důkazy a předat je státnímu zástupci. Ten ještě v této lhůtě musí u soudu podat návrh na potrestání. Soud má dalších 24 hodin od podání návrhu na potrestání (podezřelý stále zůstává zadržen) na to, aby o obviněném rozhodl. Musí tedy obviněného vyslechnout a rozhodnout o jeho případné vazbě. Zpravidla pak soud využije toho, že má obviněného k dispozici a že se jím stejně musí zabývat, k tomu, aby rozhodl nejen o vazbě, ale i o vině a případném trestu. Soud může opět rozhodnout trestním příkazem nebo nařídit ve věci hlavní líčení, které se souhlasem obviněného a státního zástupce může konat okamžitě v uvedené 24hodinové lhůtě. U takového hlavního líčení obviněný musí mít obhájce. Toto „rychlé“ řízení se využívá např. u osob bez stálého bydliště, které jsou na pohybu nebo u cizinců, u nichž hrozí, že opustí území ČR. Pachatel trestného činu tedy může už tři dny po spáchání trestného činu být za své jednání ve věznici.

Rozhodnutí v přípravném řízení:

Postup před zahájením trestního stíhání:

- Odložení nebo jiné vyřízení věci (§ 159a):
 - Nejde o podezření ze spáchání trestného činu.
 - Trestní stíhání je nepřípustné.
 - Trestní stíhání je neúčelné.
 - Není znám pachatel.
 - (Nabývá právní moci, ale nečiní překážku rei iudicatae – věc rozsouzená)
- Dočasné odložení zahájení trestního stíhání (§ 159b)
- Zahájení trestního stíhání (§ 160)

Vyšetřování:

- Postoupení věci jinému orgánu (§ 171)
- Zastavení trestního stíhání (§ 172)
- Přerušování trestního stíhání (§ 173)
- Podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307)
- Narovnání (§ 308)

- Přezkum usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci Nejvyšším státním zastupitelstvím (§ 173a, § 174a)

- Podání obžaloby (§ 176)

Zkrácené přípravné řízení:

- Podání návrhu na potrestání
- Zahájení trestního stíhání
- Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Řízení před soudem:

Obžaloba

Jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, státní zástupce podá obžalobu a připojí k ní spisy a jejich přílohy. O podání obžaloby vyrozumí obviněného, obhájce a poškozeného, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známé, a je-li obviněný advokátem též ministra spravedlnosti a předsedu Komory.

Obžaloba může být podána jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání. Mínil-li státní zástupce tento skutek posuzovat jako jiný trestný čin, než jak ho posuzoval policejní orgán, upozorní na to před podáním obžaloby obviněného a jeho obhájce a zjistí, zda navrhuje se zřetelem na zamýšlenou změnu vyšetřování doplnit.

Trestní stíhání před soudem se koná jen na podkladě obžaloby, kterou podává a před soudem zastupuje státní zástupce. V řízení před okresním soudem se státní zástupce může nechat zastoupit právním čekatelem nebo asistentem státního zástupce.

Při podání a zastupování obžaloby se státní zástupce řídí zákonem a vnitřním přesvědčením založeným na uvážení všech okolností případu. V řízení před soudem vystupuje tak, aby byly objasněny všechny podstatné skutečnosti rozhodné z hlediska podané obžaloby. Za tímto účelem opatřuje z vlastní iniciativy nebo na žádost předsedy senátu i další důkazy, které nebyly dosud opatřeny či provedeny.

Po podání obžaloby předseda senátu soudu prvního stupně:

- nařídí hlavní líčení (lhůta 3 týdny/ 3 měsíce v případě, že soudem prvního stupně je krajský soud)
- nařídí tzv. předběžné projednání obžaloby: účelem předběžného projednání obžaloby je prověření, zda přípravné řízení bylo provedeno v souladu se zákonem a zda jeho výsledky odůvodňují postavení obviněného před soud. Zkoumá se tedy opodstatněnost obžaloby a správnost a zákonnost přípravného řízení.

Rozhodnutí v rámci předběžného projednání obžaloby:

- postoupení věci
- zastavení trestního stíhání
- přerušování trestního stíhání
- podmíněné zastavení trestního stíhání
- schválení tzv. narovnání
- vrácení věci státnímu zástupci k došetření

Hlavní líčení:

Nejdůležitější a nejvýznamnější část trestního řízení:

- rozhodnutí o vině
- rozhodnutí o trestu
- jiné rozhodnutí

Charakteristika hlavního líčení:

plné uplatnění základních zásad trestního řízení (veřejnost, bezprostřednost, ústnost, atd.)

rozhodující úloha soudu

řízení se koná jen o skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání a podána obžaloba přesně specifikovaná účast osob v hlavním líčení:

- soud
- zapisovatel/zapisovatelka/protokolující úřednice/úředník
- státní zástupce
- obžalovaný
- obhájce
- poškozený
- další osoby – zákonný zástupce, orgán sociálně právní ochrany dětí

Průběh hlavního líčení

- Počátek hlavního líčení:

- **sdělení věci, která bude projednávána**
- **zjištění přítomnosti osob**
- **přednesení obžaloby**
- **práva poškozeného**

- Dokazování:

- **okruh dokazovaných otázek**
- **pořadí provádění důkazů :**

Výslech obžalovaného

Po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného vyslechne předseda senátu obžalovaného k obsahu obžaloby, a byl-li uplatněn nárok na náhradu škody, též k tomuto nároku.

Protokol o dřívější výpovědi obžalovaného se přečte jen tehdy, když se jedná v nepřítomnosti obžalovaného, když obžalovaný odepře vypovídat anebo když se objeví podstatné rozpory mezi jeho dřívější výpovědí a jeho údaji při hlavním líčení a byl-li výslech proveden po sdělení obvinění způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona. Na tyto rozpory je třeba obžalovaného upozornit a dotázat se ho na jejich příčinu.

Předseda senátu dbá o to, aby svědek ještě nevyslechnutý nebyl přítomen při výslechu obžalovaného a jiných svědků. Je-li obava, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypraví pravdu, případně jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, předseda senátu učiní opatření vhodné k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obžalovaného po dobu výslechu takového svědka z jednací síně. Po návratu do jednací síně však musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást otázky. Jde-li o svědka, jehož

totožnost má zůstat utajena, učiní předseda senátu opatření, která znemožňují zjistit skutečnou totožnost svědka.

Místo výslechu svědka lze v hlavním líčení číst protokol o jeho výpovědi, jestliže soud nepokládá osobní výslech za nutný a státní zástupce i obžalovaný s tím souhlasí. Jestliže se obžalovaný, který byl k hlavnímu líčení řádně předvolán, bez omluvy nedostaví, nebo se bez vážného důvodu z jednací síně vzdálí, souhlas obžalovaného s přečtením takového protokolu o výslechu svědka není třeba a postačí souhlas státního zástupce. Na tyto skutečnosti musí být obviněný v předvolání upozorněn.

Odchyluje-li se svědek nebo spoluobviněný v podstatných bodech od své dřívější výpovědi může mu být protokol o jeho výslechu z přípravného řízení, u nějž nebyla obhájci poskytnuta možnost, aby mu byl přítomen, anebo jeho příslušné části některou ze stran nebo předsedou senátu pouze předestřeny k vysvětlení rozporů v jeho výpovědích, aby soud mohl v rámci volného hodnocení důkazů posoudit věrohodnost a pravdivost jeho výpovědi učiněné v hlavním líčení.

Předestření dřívější výpovědi spočívá v reprodukci těch částí protokolu o předchozím výslechu, ke kterým se má vyslychaná osoba vyjádřit a vysvětlit rozpory mezi svými výpověďmi. Protokol o výpovědi, který byl předestřen, nemůže být podkladem výroku o vině obviněného, a to ani ve spojení s jinými ve věci provedenými důkazy.

Posudky, zprávy státních a jiných orgánů a další listiny a jiné věcné důkazy se při hlavním líčení předloží stranám k nahlédnutí, a pokud je to třeba, předloží se k nahlédnutí i svědkům a znalcům.

Obžalovaný musí být po provedení každého důkazu dotázán, zda se chce k němu vyjádřit, a jeho vyjádření se zapíše do protokolu.

➤ **způsob provádění důkazů:**

- aktivní součinnost stran
- uplatnění zásad ústnosti a bezprostřednosti
- zvláštní povaha výslechu u hlavního líčení

Státní zástupce, obžalovaný, jeho obhájce a zákonný zástupce, zúčastněná osoba, poškozený a jejich zmocněnci mohou se souhlasem předsedy senátu klást vyslychaným otázky, a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončil a když už nemají otázek členové senátu.

Státní zástupce, obžalovaný a jeho obhájce mohou žádat, aby jim bylo umožněno provést důkaz, zejména výslech svědka nebo znalce.

➤ **skončení dokazování**

- Závěr hlavního líčení:

➤ **závěrečné řeči státního zástupce a ostatních osob**

➤ **právo posledního slova obžalovaného**

Není-li dalších důkazních návrhů nebo bylo-li rozhodnuto, že se další důkazy provádět nebudou, prohlásí předseda senátu dokazování za skončené a udělí slovo k závěrečným řečem.

Po závěrečné řeči státního zástupce promluví poškozený, zúčastněná osoba, obhájce obžalovaného, popřípadě obžalovaný. Má-li poškozený nebo zúčastněná osoba zmocněnce, promluví zmocněnec. Je-li třeba, určí předseda senátu pořadí, v němž se po závěrečné řeči státního zástupce ujmou slova jednotlivé oprávněné osoby. Obhájce obžalovaného, popřípadě obžalovaný mluví však vždy poslední.

Jestliže se po řeči obhájce nebo obžalovaného ujal slova znovu státní zástupce, má obhájce, popřípadě obžalovaný právo na to odpovědět.

Po skončení závěrečných řečí a před odchodem k závěrečné poradě udělí předseda senátu obžalovanému poslední slovo. Během tohoto projevu nesmějí být obžalovanému ani soudem, ani nikým jiným kladeny otázky

- Rozhodnutí v hlavním líčení:

➤ **podklad pro rozhodnutí**

➤ **rozsudek**

Rozsudek po úvodních slovech "Jménem republiky" **musí** obsahovat

- a) označení soudu, o jehož rozsudek jde, i jména a příjmení soudců, kteří se na rozhodnutí zúčastnili,
- b) den a místo vyhlášení rozsudku,
- c) výrok rozsudku s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito,
- d) odůvodnění, pokud zákon nestanoví něco jiného, a
- e) poučení o opravném prostředku.

Obžalovaný musí být v rozsudku označen údajem svého jména a příjmení, dne a místa narození, svého zaměstnání a bydliště, popřípadě jinými údaji potřebnými k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou. Jde-li o příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, uvede se i hodnost obžalovaného a útvar, jehož je příslušníkem.

Výrok, jímž se obžalovaný uznává vinným, nebo jímž se obžaloby zprošťuje, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením, zda jde o zločin nebo přečin, a místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu.

Do rozsudku, jímž se rozhoduje otázka viny, pojme soud také (připadá – li toto v úvahu)

výrok

a) o náhradě škody, jestliže byl nárok na její náhradu včas uplatněn,

b) o ochranném opatření

- zastavení trestního stíhání
- podmíněné zastavení trestního stíhání
- schválení narovnání
- přerušování trestního stíhání
- postoupení věci

■ Rozhodnutí mimo hlavní líčení:

- zastavení trestního stíhání
- podmíněné zastavení trestního stíhání
- schválení narovnání
- přerušování trestního stíhání

Veřejné a neveřejné zasedání

■ Veřejné zasedání:

➤ otázky viny a trestu nebo které se blíží rozhodnutí o vině a trestu

- např. rozhodování zda se podmíněně odložený trest odnětí svobody vykoná
- např. rozhodování o podmíněném upuštění od výkonu trestu zákazu činnosti
- např. rozhodování o přeměně trestu obecně prospěšných prací
- např. rozhodování o propuštění z ochranného léčení

■ Neveřejné zasedání:

➤ není třeba provádět výslech obviněného, svědků, či znalců a slyšet strany (menší význam)

■ Veřejné zasedání:

- rozhodování o ochranných opatřeních
- rozhodování o trestu
- rozhodování o opravných prostředcích – např. o odvolání obžalovaného proti rozsudku soudu I. stupně, rozhodování o dovolání odsouzených
- ostatní případy

Opravné řízení

Opravné prostředky:

Řádné: odvolání, odpor, stížnost

Mimořádné: dovolání, stížnost pro porušení zákona, obnova řízení

Odvolací řízení:

Opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně je odvolání.

Odvolání má odkladný účinek – rozhodnutí soudu prvního stupně nevyvolává do doby rozhodnutí odvolacího soudu žádné právní účinky a není právně závazné .

Odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to do osmi dnů od doručení opisu rozsudku.

Odvolání musí být ve lhůtě 8 dnů od doručení opisu rozsudku nebo v další lhůtě k tomu stanovené předsedou senátu soudu prvního stupně (5 nebo 8 dnů) také odůvodněno tak, aby bylo patrné, v kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou vytýkány rozsudku nebo řízení, které rozsudku předcházelo. O tom musí být oprávněné osoby poučeny.

Odvolání lze opřít o nové skutečnosti a důkazy.

O odvolání proti rozsudku okresního soudu rozhoduje nadřízený krajský soud.

Rozhodnutí odvolacího soudu:

Odvolací soud zamítne odvolání, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která se odvolání výslovně vzdala nebo znovu podala odvolání, které v téže věci již předtím výslovně vzala zpět.

Odvolací soud odmítne odvolání, které nesplňuje náležitosti obsahu odvolání.

Nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolací soud odvolání, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání.

Odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Odvolací soud napadený rozsudek nebo jeho část zruší a v rozsahu zrušení

a) rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je společně nadřízený soudu prvního stupně, a soudu, jenž je podle něj příslušný, měl-li tak už učinit soud prvního stupně, je-li tímto společně nadřízeným soudem odvolací soud, rozhodne ihned sám o přikázání příslušnému soudu,

b) věc postoupí jinému orgánu, měl-li tak učinit již soud prvního stupně

c) trestní stíhání zastaví, shledá-li, že je tu některá z okolností, jež by odůvodňovaly zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně

d) trestní stíhání přeruší, měl-li tak učinit již soud prvního stupně.

Odvolací soud zruší napadený rozsudek také

- a) pro podstatné vady řízení, které rozsudku předcházelo, zejména proto, že v tomto řízení byla porušena ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo obhajoby, jestliže mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku,
- b) pro vady rozsudku, zejména pro nejasnost nebo neúplnost jeho skutkových zjištění týkajících se přezkoumávané části rozsudku, nebo proto, že se ohledně takové části soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí,
- c) vzniknou-li pochybnosti o správnosti skutkových zjištění ohledně přezkoumávané části rozsudku, k objasnění věci je třeba důkazy opakovat nebo provádět důkazy další a jejich provádění před odvolacím soudem by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně,
- d) bylo-li v přezkoumávané části rozsudku porušeno ustanovení trestního zákona,
- e) je-li uložený trest v přezkoumávané části rozsudku nepřiměřený,
- f) je-li rozhodnutí o uplatněném nároku poškozeného v přezkoumávané části rozsudku nesprávné.

Soud, jemuž věc byla vrácena k novému projednání a rozhodnutí, je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém rozhodnutí odvolací soud, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení odvolací soud nařídil.

Odpor lze podat proti tzv. trestnímu příkazu.

Trestní příkaz:

Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.

Trestním příkazem lze uložit

- a) trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
- b) domácí vězení do jednoho roku,
- c) trest obecně prospěšných prací,
- d) trest zákazu činnosti do pěti let,
- e) peněžitý trest,
- f) trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g) vyhoštění do pěti let,

h) zákaz pobytu do pěti let,

i) trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let.

Obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, a státní zástupce mohou podat proti trestnímu příkazu odpor. Odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal, a to do osmi dnů od jeho doručení.

Byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou ve lhůtě odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení; při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Jinak se trestní příkaz stane pravomocným a vykonatelným.

Stížnost:

Opravným prostředkem proti usnesení je stížnost.

Stížností lze napadnout každé usnesení policejního orgánu. Usnesení soudu a státního zástupce lze stížností **napadnout jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští** a jestliže rozhodují ve věci v prvním stupni.

Stížnost má odkladný účinek, jen kde to zákon výslovně stanoví.

Stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení, jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho zákonnému zástupci nebo obhájci, běží lhůta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději.

Při rozhodování o stížnosti přezkoumá nadřízený orgán

a) správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a

b) řízení předcházející napadenému usnesení.

Nadřízený orgán zamítne stížnost

a) není-li přípustná,

b) byla-li podána opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která se jí výslovně vzdala nebo která znovu podala stížnost, kterou již před tím výslovně vzala zpět, nebo

c) není-li důvodná.

Nezamítne-li nadřízený orgán stížnost, zruší napadené usnesení, a je-li podle povahy věci potřeba nového rozhodnutí, buď

a) rozhodne sám ve věci, nebo

b) uloží orgánu, proti jehož rozhodnutí stížnost směřuje, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Dovolání:

Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští.

Rozhodnutím ve věci samé se rozumí

- a) rozsudek, jímž byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest, popřípadě ochranné opatření nebo bylo upuštěno od potrestání,
- b) rozsudek, jímž byl obviněný obžaloby zproštěn,
- c) usnesení o zastavení trestního stíhání,
- d) usnesení o postoupení věci jinému orgánu,
- e) usnesení, jímž bylo uloženo ochranné opatření,
- f) usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání,
- g) usnesení o schválení narovnání, nebo
- h) rozhodnutí, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku nebo usnesení uvedenému pod písmeny a) až g).

Dovolání jen proti důvodům rozhodnutí není přípustné.

Dovolání lze podat, jen je-li tu některý z následujících důvodů:

- a) ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud, nebo soud, který nebyl náležitě obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát nebo rozhodl soud vyššího stupně,
- b) ve věci rozhodl vyloučený orgán; tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta,
- c) obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl,
- d) byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání,
- e) proti obviněnému bylo vedeno trestní stíhání, ačkoliv podle zákona bylo nepřípustné,
- f) bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí,

g) rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení,

h) obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným,

i) bylo rozhodnuto o upuštění od potrestání nebo o upuštění od potrestání s dohledem, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro takový postup,

j) bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení,

k) v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný,

l) bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení (viz. výše uvedená písmena a až g – rozhodnutí ve věci samé), aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k).

O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud.

Dovolání se podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, **do dvou měsíců** od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu:

Nejvyšší soud dovolání odmítne,

a) není-li přípustné,

b) bylo-li podáno z jiného důvodu, než zákon připouští viz. výše uvedené dovolací důvody,

c) bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která ho znovu podala, když ho předtím výslovně vzala zpět,

d) nespĺňuje-li náležitosti obsahu dovolání,

e) jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné,

f) je-li zcela zřejmé, že projednání dovolání by nemohlo zásadně ovlivnit postavení obviněného a otázka, která má být z podnětu dovolání řešena, není po právní stránce zásadního významu.

V odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí.

Neodmítne-li Nejvyšší soud dovolání, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů, uvedených v dovolání,

jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. K vádám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, Nejvyšší soud přihlíží, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

Dovolací soud dovolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Shledá-li Nejvyšší soud, že podané dovolání je důvodné, zruší napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející.

Je-li po zrušení napadeného rozhodnutí nebo některého jeho výroku nutno učinit ve věci nové rozhodnutí, přikáže Nejvyšší soud zpravidla soudu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Stížnost pro porušení zákona:

Podává se např. tehdy, když byl odsouzenému uložen trest obecně prospěšných prací, a to ve výměře vyšší než 300 hodin – neboť tím došlo k porušení trestního zákoníku.

Podává ji **pouze ministr spravedlnosti**. Ministr spravedlnosti je povinen ve stížnosti pro porušení zákona uvést, zda ji podává ve prospěch nebo v neprospěch obviněného.

Proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž byl **porušen zákon** nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení, může **ministr spravedlnosti** podat u Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona. Nestanoví-li zákon jinak, není proti rozhodnutí Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona přípustná.

Podanou stížnost pro porušení zákona, která nebyla odůvodněna, je ministr spravedlnosti povinen odůvodnit do 14 dnů od jejího podání.

Nejvyšší soud zamítne stížnost pro porušení zákona,

- a) není-li přípustná,
- b) byla-li podána opožděně, nebo
- c) není-li důvodná.

Shledá-li Nejvyšší soud, že zákon porušen byl, vysloví rozsudkem, že napadeným rozhodnutím, popřípadě jeho částí nebo v řízení, jež takovému rozhodnutí předcházelo, byl porušen zákon.

Byl-li však porušen zákon v neprospěch obviněného, zruší Nejvyšší soud napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející. Je-li nezákonný jen některý výrok napadeného rozhodnutí a lze-li jej oddělit od ostatních, zruší Nejvyšší soud jen tento výrok. Zruší-li však, byť i jen zčásti, výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad. Zruší také další

rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Je-li po zrušení napadeného rozhodnutí nebo některého jeho výroku nutno učinit ve věci rozhodnutí nové, přikáže Nejvyšší soud zpravidla orgánu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obnova řízení:

Obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, se povolí, **vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí** o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody, anebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo uložený druh trestu by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.

Obnovu lze povolit jen **na návrh** oprávněné osoby.

V neprospěch obviněného může návrh na povolení obnovy podat jen státní zástupce.

Ve prospěch obviněného mohou návrh na povolení obnovy podat kromě obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání. Jestliže by tak mohly učinit i proti vůli obviněného, mohou proti jeho vůli podat i návrh na povolení obnovy. Takový návrh mohou učinit i po smrti obviněného.

O návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, a řízení, které skončilo pravomocným usnesením soudu o zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání, o postoupení věci jinému orgánu nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni.

Soud návrh na povolení obnovy zamítne,

- a) byl-li podán osobou neoprávněnou,
- b) směřuje-li jen proti rozhodnutí nebo výroku, stran něhož obnova není přípustná,
- c) je-li obnova vyloučena
- d) neshledá-li důvody obnovy

Vyhoví-li soud návrhu na povolení obnovy, zruší napadené rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je návrh důvodný. Zruší-li, byť i jen zčásti výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad. Zruší také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu.

soud po pravomocném povolení obnovy pokračuje v řízení na podkladě původní obžaloby.

Vykonávací řízení:

Výkon rozhodnutí zařizuje orgán činný v trestním řízení, který toto rozhodnutí učinil. Rozhodnutí související s výkonem trestů a ochranných opatření vydává soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni.

Trestní řád rozeznává:

Výkon trestů (nařízení, odklad, upuštění od výkonu, přerušování výkonu)

Výkon ochranných opatření:

Např.

Prodlužování, propouštění z ochranné léčby, změna ochranné léčby z formy ambulantní na formu ústavní a obráceně.